

Σκοπός του παρόντος είναι η αδρή περιγραφή του τι ισχύει έναντι του τι θα έπρεπε να ισχύει σχετικά με τις λατομικές δραστηριότητες στην Άνδρο, μέσα από μία χαρακτηριστική μελέτη περίπτωσης.

Στην Άνδρο, όπου την τελευταία δεκαετία αδειοδοτείται η κατασκευή κατά μέσο όρο περίπου 220 κατοικιών το χρόνο (έρευνα Όλγας Καραγιάννη), ένα από τα κυριότερα προβλήματα που προκύπτουν από αυτή τη δραστηριότητα είναι η προμήθεια των αδρανών υλικών (αμμοχάλικο και πέτρα) και η διαχείριση των μπαζών. Καθώς μάλιστα η χρήση των παραδοσιακών υλικών όπως η πέτρα έχει (καλώς) επικρατήσει οι ανάγκες αυξάνονται χρόνο με το χρόνο. Πως λοιπόν καλύπτεται αυτή η ζήτηση ;

Η οικοδομή όπως κάθε δραστηριότητα, από μόνη της δεν είναι ούτε ευλογία ούτε κατάρρα, τείνει όμως προς το δεύτερο όταν ασκείται χωρίς χωροταξικό σχεδιασμό, ελέγχους τήρησης νομοθεσίας ή καν βασικών κανόνων νοικοκυριού. Για παράδειγμα μία εξοχική κατοικία εκτός σχεδίου εκτός από τις επιβαρύνσεις που προκαλεί στους πόρους και το τοπίο αυτή καθ'εαυτή έχει από πίσω της μία αλυσίδα δραστηριοτήτων όπως η οδός πρόσβασης, η ρευματοδότηση, η υδροδότηση, η αποχέτευση, η κίνηση οχημάτων και για να έρθουμε στο προκείμενο, η απορρόφηση οικοδομικών υλικών (πχ. πέτρα)

Έχοντας σκιαγραφήσει το γενικό πλαίσιο θα εστιάσουμε στην τελευταία υποπερίπτωση, την πέτρα, εξ ης και ο τίτλος του παρόντος. Ας δούμε λοιπόν μερικές από τις πτυχές μελετώντας ένα περιστατικό: την περίπτωση της διαπλάτυνσης που οδηγεί στον οικισμό Κατακαλαίοι, στην Άνδρο, 13 σπίτια και 13 μόνιμοι κάτοικοι όλοι και όλοι. Ο οικισμός αυτός είναι συνδεδεμένος με το επαρχιακό δίκτυο με ένα κομμάτι ψευδοστρωμένου στενού δρόμου, μήκους περίπου 1,5 χλμ. που σταματάει στο χωριό. Κάποια στιγμή πριν από 2 χρόνια μάθαμε ότι σχεδιαζόταν η διαπλάτυνση του δρόμου αυτού από το Επαρχείο και προσφερθήκαμε, ως κάτοικοι να βοηθήσουμε στο σχεδιασμό του έργου ιδιαίτερα το κομμάτι που αφορά την περιβαλλοντική μελέτη. Δεν ρωτηθήκαμε, δεν πληροφορηθήκαμε καν, δεν πειράζει. Φτάνουμε λοιπόν στο πρακτέο όπου ένα εκσκαφικό μηχάνημα αρχίζει να δουλεύει στο μέσο περίπου του μήκους της οδού και να «κατεβάζει» το «φρύδι» του βουνού σε βάθος 2 μέτρων στο σημείο μάλιστα όπου λόγω της κλίσης το μέτωπο ήταν το υψηλότερο όλης της διαδρομής, δηλαδή 3-4 μέτρα. Ρωτώντας το χειριστή του μηχανήματος πληροφορηθήκαμε ότι το βάθος των 2 μέτρων είχε προσδιοριστεί από μηχανικό του Επαρχείου. Προτεινάμε να συνεχίσει σκάβοντας μόνο 1 μέτρο έως ότου επικοινωνήσουμε με τον μηχανικό κι αν μετά προέκυπτε επιβεβαίωση να γυρνούσε και να το ολοκλήρωνε. Το 1 γίνεται 2 αλλά όχι το αντίστροφο. Τα επιχειρήματα για την παρέμβαση απλά : μισά μεροκάμματα, ικανή διαπλάτυνση, δυνατότητα έργου σε μεγαλύτερο μήκος της οδού με τα ίδια χρήματα, λιγότερη αισθητική και οικολογική επιβάρυνση. Δυστυχώς λόγω των

ημερών και των συγκυριών η μηχανικός ήταν εκτός Άνδρου και έτσι ο εκσκαφέας συνέχισε ακάθεκτος το περίεργο έργο κάνοντας το δρόμο σε κάτοψη να μοιάζει με έναν βόα που έχει καταπιεί ένα πρόβατο. Στενός-φαρδύς-στενός αλλά και πανταχόθεν ορατός.

Εν μέσω λοιπόν των-κατά την κρίση μας παράλογων αυτών εξελίξεων διαπιστώσαμε ότι η πέτρα που εξορύσσετο σωριαζόταν και φορτωνόταν σε φορτηγά. Αργότερα μάθαμε ότι πουλιόταν δεξιά και αριστερά. Ο έπαρχος σε παράπονα για την κατάσταση εξέφρασε απορία. Την άλλη μέρα το μηχάνημα είχε φύγει αφήνοντας πίσω του μια ανάστατη κατάσταση, ενώ φήμες άρχισαν να διαδίδονται ότι ο ακατονόμαστος «οικολόγος» (δηλ. ο υπογράφων) εμποδίζει το έργο της διαπλάτυνσης του δρόμου... Όπως άλλωστε και την «ανάπτυξη» γενικώς. Αυτός ο αφορισμός προκύπτει από την, άκουσον-άκουσον, υπενθύμιση της νομικώς επιβεβλημένης προϋπόθεσης σχεδιασμού και μελετών (τεχνικών, κοινωνικής σκοπιμότητας, περιβαλλοντικών).

Μερικούς μήνες μετά όταν οι φήμες αυτές καταλάγιασαν εν μέρει και λόγω του ότι τις αντικρούσαμε, εμφανίστηκε πάλι ο εκσκαφέας και ξανάρχισε το ίδιο βιολί, δηλαδή εξόρυξη πέτρας. Κατά την επανάληψη των παραπόνων στον έπαρχο διαπιστώσαμε με έκπληξη αλλά και απογοήτευση κενό... μνήμης, δεν θυμόταν την προ διμήνου προφορική καταγγελία...

Μέχρι και σήμερα, δύο χρόνια μετά ο δρόμος παραμένει στην κατάσταση που τον άφησαν τα μηχανήματα μετά την δεύτερη αποχώρησή τους. Το περιστατικό είναι ενδεικτικό του πιθανού πλέγματος διαπλοκής μεταξύ ιδιοκτητών μηχανημάτων, οικοπεδούχων και αιρετών που ελλείπει χωροταξικού παρατηρείται σε όλη την επικράτεια. Λατομική ζώνη δεν υφίσταται και η καταστροφική ευκαιριακή δραστηριότητα οργιάζει. Υπέροχες βραχώδεις εξοχές, υπέροχα γλυπτά- μνημεία της φύσης αποτέλεσμα εκατομμυρίων ετών διάβρωσης, μοναδικής αρχιτεκτονικής ξερολιθιάς με στήματα (κάθετες τεράστιες πέτρες), αιμασιές (αναβαθμίδες) και οτιδήποτε πέτρινο εξαφανίζεται και μετατρέπεται σε εξαργυρώσιμη πέτρα προς χρήση σε επαύλεις και νεόδμητα μοναστήρια μετ' επάλξεων.

Η δραστηριότητα αυτή παρουσιάζει έξαρση και αλλοιώνει ανεπανόρθωτα το μοναδικό τοπίο της Άνδρου. Σε πολλές περιπτώσεις με συναίνεση του οικοπεδούχου (αν και όχι απαραίτητα) λειτουργούν παράνομα νταμάρια και εντός προστατευόμενων περιοχών. Η όλη δε νοοτροπία της αρπαχτής τις καθιστά ακόμη καταστροφικότερες καθώς δεν τηρούνται ούτε τα στοιχειώδη μέτρα, ούτε καν για την ασφάλεια του προσωπικού (γεωλογικές μελέτες για κινδύνους κατολισθήσεων). Παράπλευρες απώλειες η χλωρίδα και πανίδα των οποίων τα ενδιαιτήματα ισοπεδώνονται και θάβονται από τα ερπιστριοφόρα. Τέτοια λατομεία υπάρχουν τουλάχιστον δέκα στο νησί.

Ηθικοί αυτουργοί όλης αυτής της χαρακτηριστικά ελληνικής κατάστασης είναι οι τοπικοί πολιτικοί και θρησκευτικοί άρχοντες που ενθαρρύνουν με την ανοχή τους στην καλύτερη των περιπτώσεων αυτές τις δραστηριότητες αντί να προσπαθούν να διαμορφώσουν ένα θεσμικό πλαίσιο και να τις καταστήσουν βιώσιμες. Το τελευταίο βέβαια είναι πιο δύσκολο, ο χρονικός του ορίζοντας σαφώς υπερβαίνει τα όρια του επανεκλέγεσθαι και το κυριότερο θίγει συμφέροντα ψηφοφόρων. Άλλη μια κραυγαλέα περίπτωση όπου το «βολεύειν» ιδιωτικών βραχυπρόθεσμων οικονομικών συμφερόντων επιβουλεύεται την κοινή μας κληρονομιά καταστρέφοντας αυτά που χρειάστηκαν αιώνες για να δημιουργηθούν. Θλιβερή εκπτώχευση φυσική και πολιτιστική, πτώχευση αξιών. Από αυτήν την τελευταία κινδυνεύουμε άλλωστε ως Χώρα, και όχι από τη χλιοπιπιλισμένη των εφήμερων και τόσο επιδερμικά υπολογιζόμενων οικονομικών δεικτών.

Αλέξανδρος Μαβής